

Karlsøy i Troms

Natur- og kulturarv og dynamisk vern - vitalisering og verdiskaping

Karlsøya er en natur- og/eller kulturhistorisk perle nord i sundene. Øya passer godt til historiske sosiopolitiske vandringer langs veggen i været, og til naturvandringer ute i terrenget. Her er geiter og sauer på beite og et velstelt kulturlandskap.

Med sine allsidige kvaliteter er øya unik og svært verneverdig.

Øya er godt egna til besøk, forskning og undervisning innen mange tema, og er meget attraktiv for lavterskel friluftsliv som vandringer, skigåing, botanisering, fotografering, sjøfiske og padling. Dette landskapet bør samfunnet sikre opprettholdt og legge til rette slik at flere kan få besøke, vite om og oppleve. Skjøtsel og formildning kan bidra til opprettholdelse og vitalisering av den verneverdige Karlsøya.

Eiendomshistorie

Store deler av øya er prestegårdseiendom, og i si tid var tilliggende herligheter med jord og beiter, egg- og dun, samt vilt og bær en vesentlig del av prestens inntekt, lønn. Det er mer enn 50 år siden presten flytta fra Karlsøya. Fortsatt forvaltes nesten hele øya som kirkegods, dvs. av Opplysningsvesenets fond, OVF. Forvaltninga av s.k. prestegårder er satt på anbud, og Karlsøya ivaretas av et advokatfirma i Oslo. Som inntektsgrunnlag for presten har øya ingen funksjon.

Image

Øya har et spesielt image nord i øyriket ved Ishavskysten, sammen med Loppa, Helgøya, Hekkingen og skjærgården. Karlsøya er den eneste av disse øyene som fortsatt er bebodd og der det er et levende landbruk med aktivt beite.

Naturarv og naturmangfold

Øya har en spesiell geologi med kalkrik berggrunn og løsmasser (eks. Sandvika), og dette gir sammen med lett beitepress artsrik vegetasjon som grunnlag for insektliv og fugleliv, bl.a. med mange hekkende sjøfugl. Det er tiltakende gjengroing på deler av øya.

Kulturarv

Øya har mange typer kulturminner fra steinalder til vår tid med minner fra kirke- og prestegårdshistorie, væreiertida, bureisning, 2. verdenskrig og 70-tallets grønne bølge. Øya er uberørt av tekniske store inngrep og har en harmonisk og verneverdig bebyggelse, både i været og i utkanten av været. Avisa Nordlys ble etablert på øya i 1902.

Kunnskapsbase

Det ble alt på 1800-tallet foretatt vitenskaplige arbeider, og det fins mye dokumentert historie og arkivmateriale.

Vern og verneverdier

I dag er det to geografiske områder som er verna etter naturmangfoldsloven; dvs. tidligere naturvernlov: Lågmyra og Bogen, hhv. for fuglelivet og botanisk sammensetning. Vernestatus har ikke vært fulgt opp med målretta forvaltning eller skjøtsel. Lokaliteten i Bogen er prega av aktiv gjengroing.

Sandvika på nordsida av øya er unik i nasjonal målestokk, med dynamiske sanddyner, varmekjære planter og et betakende vakkert landskap mot midnattsola, Fakken og Fugløya og Arnøya. Dette landskapet er svært verneverdig.

Det er framfor alt summen av mange verdier som gjør Karlsøya verneverdig. Skogen er neppe spesielt verneverdig alene. Grunnen og landskapet Karlsøy med eiendomshistorikk, stående hus, kulturminner og den skjøtsel som bedrives av aktive gårdbrukere og beitedyr i utmarka er svært verneverdig. Det er dette som gjør øya attraktiv å besøke, det er dette som kan og bør bli et element i videre bosetting og leveveg.

Det viktigste tiltaket for å sikre verneverdiene på Karlsøy er et program for å beholde og rekruttere til at jordbruket med dyrehold videreføres.

Videre bør det initieres dokumentasjon og forskning om biologi og kulturfag.

Guidede natur- og kulturvandringar

Dette kan forenes med tilrettelegging for besøk og friluftsliv, f. eks. gjennom et Naturlosprogram med guidede natur- og kulturvandringar for formidling av kunnskaper.

Friluftsrådet anser guidede vandringsarrangementer som et tiltak for utvikling i distriktene.

Vi trur dette er et konsept som vil kunne bidra til at øya besøkes av bedrifter, lag og foreningar og enkeltpersoner framover.

I 2010 har det vært flere vandringar på øya med Håvard Dahl Bratrein som guide:

27. – 28. mai	Natur- og kulturvandring. Arr.: Fylkesmannens miljøvernnavdeling.
26. juni	Den årlige dugnad på kirkegården. Arr.: Karlsøyforeninga
28. juni	Åpning av nytt fergeleie. Historisk vandring for samferdselsmyndighetene. Arr.: Karlsøy kommune
11. juli	Kirkehelga på Karlsøy, kirkehistorisk vandring. Arr.: Kirkeforeninga
8. august	Karlsøyfestivalen 3. – 8. august, kirkehistorisk vandring. Arr.: Karlsøyfestivalen

Friluftsrådet har bidradd til at de tre siste vandringene og de har vært annonseres på vår digitale Naturloskalenderen 2010, se www.naturlos.no og www.ishavskysten.no, samt Nordlys puls og Universitetet i Tromsø.

Utviklingslaget, festivalen, Karlsøy kirkes venneforening, Karlsøyforeninga og andre kan samhandle om denne typen arrangementer. Dette gir besøk og etterspørsel etter overnatting, bevertning og andre servicetilbud, mao. småskala reiseliv.

Informasjon

Karlsøy kommune har tidligere utgitt en vandringsguide og løype på Ytterparten av øya.

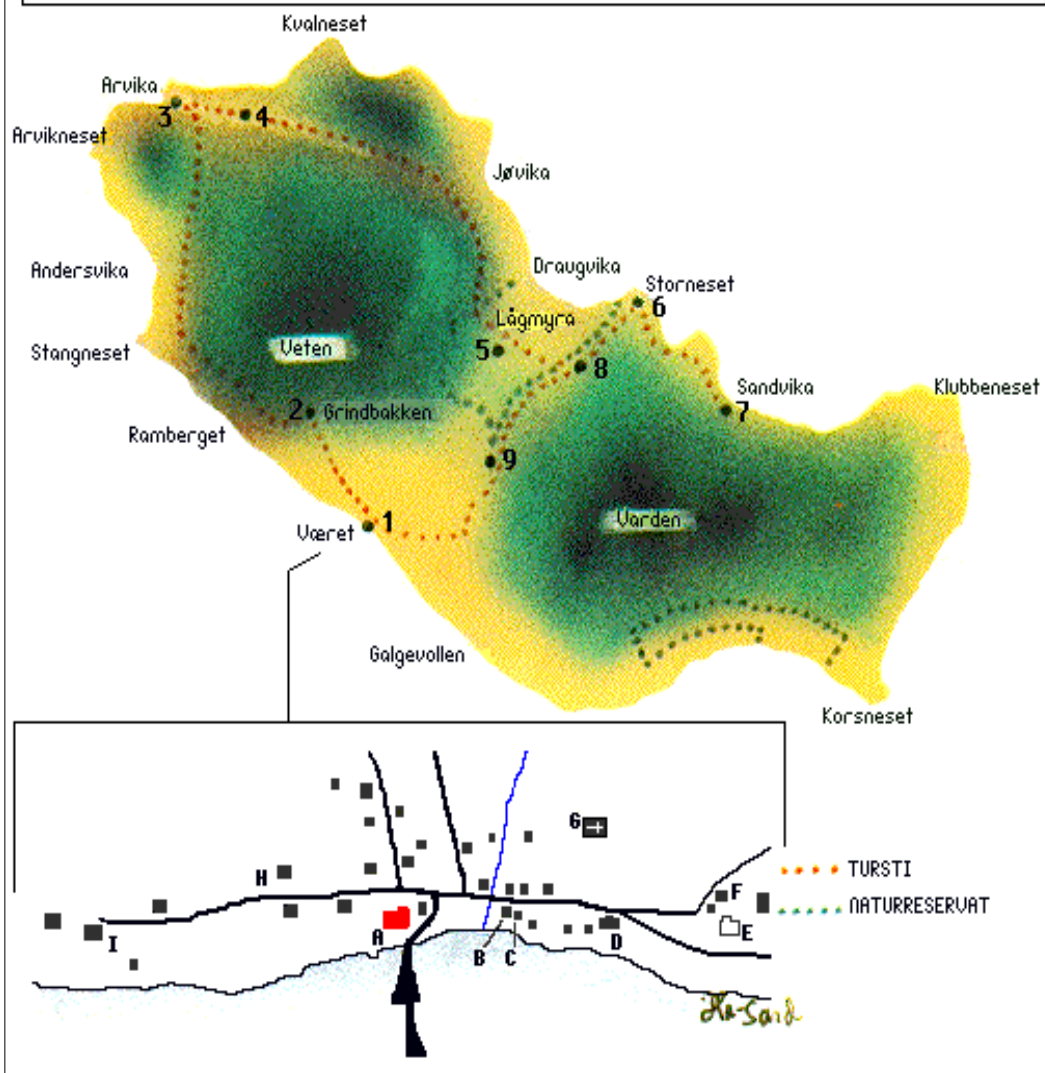
Det ligger godt til rette for ei 8-tallsløype som også omfattar vandringsløyper på Innerparten:

- Kjørarvegen - Varden - Sandvika
- Kjørarvegen - Varden - Korsneset - Bogen -

Andre aktuelle vandringar er:

- Været – Korsneset
- Været - Kirka - Kirkegårdene

Natur-og kulturvandring på Karlsøya.

Se hele vandringsguiden her

natur_og_kulturvand
ring_pa_karlsøya.pdf

Over: Sett mot Helgøyfjorden. Under: Sett mot Vannkista. Foto: Ragnhild Sandøy, mai 2010.

